

חינוך לחיים

פרשת בהעלותך

"וזו מעשה המנורה" – נשאלת השאלה מדוע כאן שהנושא הוא הדלקת המנורה מפרטת התורה כיצד מעשה המנורה הלא זה שייך לפרשיות ויקהל פקודי המדברים כיצד נעשו כל הכלים? הפירוש ש-3 הדברים שהיו במנורה – כפתורים, גביעים והפרחים מרמזים על 3 סוגי בני אדם, הכפתורים מסמלים את האנשים הפשוטים, שהרי הכפתור חלק משני צדדיו. הגביעים מסמלים אנשים בדרגה יותר גבוהה שיש להם בית קיבול, והפרחים מסמלים את הצדיקים. והיות שכאן התורה עוסקת בהדלקת המנורה, וכדי להדליק את המנורה צריכים שילוב של כל בני ישראל, לכן מזכירים את כולם- איש איש לפי מעלתו ודרגתו ואין לזלזל באף אחד מישראל. והוא הדין לגבי ילדינו, שהרי הנרות מרמזים לילדים (הרגיל בנר הויין לו בנים תלמידי חכמים) וכפי שהנרות קודש כך הילדים קודש הם, ואין אנחנו יכולים להחליט על אחד מהם שהוא שווה פחות מחברו. לכל אחד יש תפקיד ויעוד בעולם. אחד יהא גדול בתורה, והשני יהא גדול בעבודת ה' ויראת שמים, והשלישי יהיה גדול בגמילות חסדים וצרכי ציבור, ולכן אין אנו רשאים להמעיט בערכו של אחד מהם, אלא עלינו התפקיד ללמדם ולחנכם במאור פנים, לאט לאט, ולהמתין עד שתהא השלהבת עולה מאליה.

רבי משה פינשטיין זצוק"ל כותב, 'תוכחת חיים למחנכים ומלמדים וראשי הישיבות והורי הילדים שיש לפעמים בעיה עם הילדים שיש בהם ג' דרגות בכלליות, עידית בינונית וזיבורית, המלמד אינו יודע למי לדבר, אם ידבר לעידית יחלשו הזיבורית, ואם ידבר עם הזיבורית ישתעממו העידית, והרי יש סדר קבוע בתלמוד תורה עם כל התלמידים ביחד, וכן אבא בשלחן שבת ויש שם כמה מדרגות של ילדים, האם יש כאן מיטה של סדום שמי שהוא קצר ימשכו אותו כמידת המיטה, ומי שהוא מדי ארוך קוצצים קצוותיו? וב"ה בימינו אכשר דרא ויש סיוע פרטי למי שצריך, אך בדרך כלל צריכים ישועה ופתרון לבעיה הזאת.

וכתב רבי משה שחינוך בני ישראל נמשל להדלקת המנורה בדברי חז"ל, ורש"י פי' שני פירושים על בהעלותך א. עד שתהא הלהב עולה מאליה. ב. שהמדליק יעלה על המדרגות למעלה. וכתב השפתי חכמים איך לומדים שני לימודים מפסוק אחד?? ותי' המזרחי דשקולים הם ויבואו שניהם, כיון ששני הדרשות שווים דורשים שניהם. וביאר רבי משה, באמת היה הכהן יכול להדליק את המנורה מלמטה ולסמוך שמסתמא נדלק הנר, שהרי יש כאן שמן ופתילה, ועתה עומד מלמטה עם הנר כמה רגעים ונוגע בנר הדולק בפתילה, ע"פ כללי יו"ד סי' ק"י יכול להמשיך ולסמוך על החזקה שמסתמא נדלקו הנרות. אך דרשין שאסור לו לסמוך על החזקה אלא לעלות על המדרגות ולהיות בטוח בעיניו שכל אחד מהנרות נדלק. זהו תוכחת חיים למחנכים, אתה יכול להדליק כשאתה עומד בארץ, ואז בכלליות הבינו הילדים את הגמרא שהרי הסברתי מאד יפה את הסוגיה, מה לי להתאמץ לראות על כל נר במיוחד לבדוק אם הוא הבין בפרטיות או לא, שמא אין זה מצד חיובי ומעמדי כאן כמחנך. לכן מלמדים אותנו שצריך לעלות על ג' מדרגות לבדוק בעיניו אם כל אחד מבין לפי כשרונותיו.

עוד צריך המחנך לבדוק שתהא שלהבת עולה מאליה, לא ברגע הראשון שנדלק לעזוב אותו, אלא לעמוד סמוך לכל תלמיד ותלמיד להעביר לו דעת תורה שיהיה עומד חזק, גם כשהרוחות ינשבו מכל צד, ישאר מאיר בתקיפות האורה.

עוד הוסיף רבי משה 'מלמד שבחו של אהרן שלא שינה' אע"פ שהיה לו אומדנא חזקה שכבר הבינו התלמידים, לא עזב את הנר כל זמן שלא ראה ממש בחוש שכל תלמיד ותלמיד השיג את הלימוד בתכלית השלימות. וזהו ענין שצריך לזכור בחינוך, שלא לאבד ההשגחה על הפרט. כי בימים הקדמונים היו ההורים לוקחים מלמדים לבניהם בפרטיות, המלמד לא היה לומד פעם אחת עם כל עשרת הילדים, אלא לומד עם כל אחד בפרטיות. אך בימינו שזה חזר כבזמן הבית שיש עשרות ילדים בכיתה, יחד עם זאת צריך להיזהר ולהישמר שלא יוזק הפרט מזה, אלא לעמוד מלמעלה ולשמור על כל נר שידלוק יפה. אם המלמד נכנס לכיתה ומדבר רק לבודדים המוכשרים, הרי לא עשה מלאכתו, כי אלו המוכשרים אין צריכים חיידר ושיבה, תקנת רבי יהושע בן גמלא היה בשביל הנכשלים ולא בשביל המוכשרים, כמ"ש בגמ' להדיא.

ולכן עבודת המלמד שלא לסמוך על האומדנא, אלא לבדוק בפרטיות כל נפש ונפש אם הוא מאיר כראוי. ושתהיה הלהב עולה מאליה, שתהיה הפתילה מחוברת מאד לאש שתדלוק בו יפה. כך יזכו התלמידים להתחנך כראוי כתקנת יהושע בן גמלא. שלא יצא אחד מן השורה. וכן המוכשרים לא ינזקו מזה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת בהעלותך

זוהי מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחו מקשה הוא כמראה אשר הראה ה' אתה משה כן עשה את המנורה' אומר רש"י וזה מעשה המנורה. שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה.

כתוב במדרש - ואעפ"כ נתקשה משה וירד ושכח מעשיהו עלה ואמר ריבוני כיצד נעשה אותה אמר לו "מקשה תיעשה המנורה" ואף על פי כן נתקשה משה וירד ושכח עלה ואמר ריבוני שכחתי אותה הראה לו למשה ועוד נתקשה בה אמר לו וראה ועשה עד שנטל מנורה של אש והראה לו עשייתה ואף על פי כן נתקשה על משה אמר לו הקדוש ברוך הוא לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה ואמר לבצלאל מיד עשאה התחיל תמה ואמר אני כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה ואת שלא ראית עשית מדעתך בצלאל בצל אל היית עומד כשהראה לי הקדוש ברוך הוא עשייתה

במעשה המנורה ישנה מחלוקת האם המנורה ירדה מן השמים או שמא בצלאל עשאה. ע"פ מדרש זה מבואר, כי משה רבינו נתקשה במעשה המנורה, ולא רק נתקשה אלא וירד ושכח מעשיהו. ארבע פעמים שמשה רבינו חוזר לקב"ה ואומר לו - ריבוני שכחתי אותה - והקב"ה מלמדו שוב ושוב... עד שלבסוף שולח אותו לבצלאל.

יש להבין מה הייתה המטרה בכל הסיפור הזה, אם מלכתחילה בורא עולם ייעד את בניית המנורה ע"י בצלאל, מדוע מלכתחילה הוא לא שולח את משה לבצלאל שיבנה את המנורה??? ושנית מדוע הקב"ה משכח למשה פעם אחר פעם, מדוע צריך לעבור את ההלוך ילך' הזה ארבע פעמים ??? ומדוע הקב"ה הקשה כ"כ את מעשה המנורה למשה ואילו לבצלאל הכל הולך בצי"ק?? נראה מכאן כי התורה באה ללמד אותנו יסוד חינוכי גדול:

ראשית - לא עליך המלאכה לגמור, אם קיבלת ציווי לעשות ולבצע משהו, גם אם אתה מתקשה. אתה לא מתייאש. אתה מנסה שוב ושוב.

שנית - ולא הביישן למד - תשאל. תחזור ותשאל. אין לך מה להתבייש. עם ניסית ולא הצלחת. אתה עושה את מה שאתה יכול, כמו שכתוב בחז"ל 'אתה בסממנך ואני בכבודי' אתה האדם תעשה את מה שמוטל עליך לפי כוחותיך, את השאר בורא עולם יעשה.

שלישית - רואים מכל המהלך כי בכל פניה של משה הקב"ה מוסיף למשה משהו בבהירות העניין. בהתחלה הוא אומר לו מקשה. לאחר מכן 'הראה אותו' בפעם השלישית הוא כבר מראה לו מנורה של אש, הוא ממחיש לו את העשייה. בכל הסבר צריך להוסיף משהו לבהירות.

בצמצם - אם מותר לומר - הקב"ה מסר כאן שיעור עמוק - לא חייבים להצליח. חייבים לנסות!! הקב"ה ידע שמשה לא יצליח, ובכל אופן הוא ממשיך ללמד אותו שוב ושוב וכל פעם ביתר בהירות ומנסה עוד וגם משה לא מרים ידיים. עד שהקב"ה אומר לו - לך לבצלאל.

דבר רביעי - שניתן ללמוד מכאן - זה שלא הצלחת לא מוריד מערכך כיהוא זה. משה לא נפגם ערכו במשהו, בגלל שהוא לא הצליח. ואילו בצלאל לא עלה ערכו בזה שהוא כן הצליח. הוא עשה והוציא לפועל את הציווי האלוקי ועשה את השליחות שלו ואילו משה גם עשה את השליחות שלו, ומה היא הייתה ?? לא להתייאש לנסות. לבוא פעם אחר פעם ולומר שכחתי. קשה לי. אני לא מצליח.

דבר חמישי - גם אם לא הצלחת אין זה פחיתות כבוד ללכת למי שקצת פחות ממך. ברור שמשה רבינו ראש וראשון לנביאים היה גדול הדור ובכל אופן כשנתקשה משה במעשה המנורה, בורא עולם שולח אותולמי?? לבצלאל ודווקא הוא הצליח.

ישנו עוד מדרש שגם ממנו נלמד יסוד גדול בחינוך - "מקשה זהב" כלומר מה קשה היא לעשות שהרבה יגע בה משה כיון שנתקשה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה טול ככר זהב והשליכו לאור והוציאוהו והיא מעצמה נעשית שנאמר: "גבעיה כפתוריה ומחתותיה ממנה יהיו" מכה בפטיש ומעצמה נעשית לכך הוא אומר "מקשה תיעשה" מלא יו"ד כתיב ולא כתיב תעשה כלומר מעצמה תיעשה נטל משה את הככר והשליכו לאור אמר משה רבש"ע הרי ככר בתוך האש כשם שאתה רוצה כן תעשה מיד יצתה המנורה עשויה כתקנה לפיכך כתיב "כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה" משה את המנורה אין כתיב כאן אלא כן עשה סתם ומי עשה הקב"ה לפיכך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה

ולפי דברי המדרש הזה, אמנם לא בצלאל עשה את המנורה, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, משה רק עשה את הפעולה וההשתדלות להשליך את הזהב לאש, ואילו המנורה עצמה נעשית בנס.

וכאן כתוב בהרבה יותר עומק - אתה מנסה את מה שאתה יכול!! אתה עוסק בהשתדלות. ברגע האמת בורא עולם יעשה את מה שצריך לעשות. המנורה תצא מאליה. אבל זה לא פוטר את משה מלנסות ולהתעסק איתה. וגם להתפלל ולבקש -

אמר משה, ריבוני של עולם הרי ככר בתוך האש כשם שאתה רוצה כן תעשה - אני אמנם לא מצליח אבל אתה יודע מה שאתה רוצה תעשה את מה שאתה רוצה. וכך המנורה תמיד תזכיר לנו בעומדה בבית המקדש לנצח נצחים - אתה תעשה את שלך ואילו בורא עולם יעשה את מה שצריך לעשות!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

נהלר ברגש